

Kerkdienst Janskerk 15 juli 2018

Lezing: Daniel 1

Voorganger: Harry Pals

Overweging

Geloven heeft te maken met *zichtbaar* maken - dat zegt het lied dat we net zongen, dat iets belangrijks verwoordt uit het Jodendom: tekenen van het geloof op je voorhoofd, op je deurpost. Ons innerlijk wordt *uiterlijk* zichtbaar.

Terwijl ik naar voren liep bedacht ik opeens met schrik dat ik vergeten was mijn schoenen te poetsen - uiterlijk doet wat...

Uiterlijk helpt onszelf ook om ons te *her*-inneren, te binnen te brengen, wie we willen zijn. Ik ken een theoloog uit Texas die van zichzelf zegt dat hij pacifist is, om de mensen uit te nodigen hem aan te spreken op zijn optreden dat soms nogal 'Amerikaans'-agressief is...

Het gaat vanmorgen om *identiteit*, eigenheid, jezelf zijn en blijven. Wordt die bepaald door de traditie, door het aloude verhaal van de Bevrijder-God? Blijkt die in wat je wel en niet doet? Of gaat het alleen om een instelling, een gevoel, een intentie - en kijk maar wat je ermee doet? Dat is geen open vraag...

Het is *ernst* in het bijbelverhaal dat we hoorden. Er wordt verteld over wat er is overgebleven van Israel: alleen nog Juda, Jehuda, een groepje Jehudim, Joden. En wat gebeurt er dan met die rest? Dat wordt in oer-bijbelse woorden verteld: dit Israel wordt belaagd door de koning van Babel - belaagd, benauwd: daarin zit het woord 'Egypte', het iconische land van de benauwenis waaruit Israel bevrijd is. Babel maakt Israel weer tot Egypte - dat is het frame van het verhaal, en tegelijk het drama.

En daarbinnen gebeurt wat altijd gedaan wordt door overwinnaars: de elite van het overwonnen volk medeplichtig maken aan het onderdrukkende regime, door hen voorrechten te geven, bijvoorbeeld in een opvoeding die hen inburgert in de nieuwe overheersing, en zo alle verzet op voorhand te smoren.

Dat gebeurt allereerst door hen onder te dompelen in de *taal* en de manier van *denken* van de onderdrukkers - een vorm van hersenspoelen.

Soms denk ik wel eens dat de lessen burgerschapsvorming bij ons mensen willen modelleren tot aangepaste burgers.

Dat gebeurt in het verhaal verder ook door hen andere *namen* te geven: die nieuwe namen verwijzen naar de goden van Babel, Bel en Mardoek, de oude verwezen naar de bijbelse Bevrijder-God. En tenslotte het *eten en drinken*: de overvloed van de tafel van de koning - dan wil je toch nooit meer anders?

Hoever ga je mee? Tot hoever ben je loyaal als burger?

Daniel gaat heel beslist zijn eigen weg, hij stelt voor zichzelf de grens vast: bij eten en drinken. Daar onderscheidt Israel zich vanouds en nog steeds: kosher eten, sommige dingen eet je wel en andere niet. Daar is niet altijd een reden voor, maar daaruit blijkt wel je anders-zijn. Daniel is daar radicaal in: om te voorkomen dat hij de spijswetten bij die overvloedige maaltijden aan het hof overtreedt wil hij alleen water en plantenzaden.

Daniel vraagt om de ruimte om anders te mogen eten. Hij verzet zich niet zozeer, hij wil ook niemand overhalen om met hem mee te doen, hij is niet missionair - hij wil alleen anders mogen zijn. En daar gaat iets van uit: de legende vertelt dat deze 4 jongens hierdoor gezonder en wijzer worden en in hoog aanzien staan aan het hof.

Binnenkant blijkt door buitenkant. Je handen en voeten zeggen hoe je denkt, wie je bent.

Ik moest denken aan de verwoording door Huub Oosterhuis van de 1^e psalm: 'Goed is dat je niet doet wat slecht is' - dat je het niet *doet*: niet alleen zeggen dat je dit en dat slecht vindt, maar er ook niet aan meewerken; bij het stallen van je geld erop letten wat die bank ermee doet. En dan weet je best dat dat nooit helemaal kan, dat we zo verweven zitten in het geheel van onze samenleving, daar kun je niet zomaar buiten gaan staan(wij zijn 'vergroeid met deze wereld' zongen we aan het begin). Maar daarmee worden wij toch ook wel medeplichtig gemaakt aan veel dingen waar we eigenlijk ongelukkig mee zijn. Hoe kun je daar dan daadwerkelijk enige afstand van nemen? Als teken naar buiten, maar ook als behoud van je eigen zuiverheid?

Wat is *onze* identiteit als mensen die geloven, als kerk, als EUG?, vroegen wij ons af. Geloven blijkt in ons leven, in wat we doen. Visies en goede bedoelingen zeggen weinig. De ware betekenis van geloven blijkt in een levende praktijk, in ons doen en laten.

We zochten naar uitingen van onze identiteit. Waaruit blijkt ons geloven? (ik zeg bewust: geloven, niet geloof, dat is veel te vastgelegd). Traditioneel was dat bijv. *kerkgang* - en we zeiden: ook nu kan zeggen dat je naar de kerk gaat (en daarom op zondagmorgen niet beschikbaar bent) een statement zijn; verbonden met het bijzondere karakter van zondag als een echte rustdag, een lege dag waarop het gejaag van alledag niet hoeft en andere dingen mogen - dat is op zich al steeds meer een maatschappelijk getuigenis, in deze wereld van burn-outs.

En *eten en drinken*? Het verhaal van de bijbel begint in Genesis vegetarisch: mensen krijgen de planten aangereikt als voedsel [Gen. 1 : 29] - zoals ook Daniel vraagt. Wie zonder anderen iets op te leggen de keuze maakt voor vegetarisme, zegt zonder woorden iets over de omgang met Gods schepping en *doet* daarmee iets. Gedrag spreekt aan.

Joden en moslims hebben rituelen, die het geloven vorm helpen geven, die het geloof materieel, lijfelijk maken, regels waaraan je geacht wordt mee te doen als gelovige. Christenen zijn dat kwijtgeraakt.

Ik proefde er ooit iets van wat dat doet toen ik na de Aswoensdagviering met een askruisje op mijn voorhoofd de trein in ging - die blikken...: verbazing, medelijden, iemand zei aarzelend: 'meneer, u hebt viezigheid op uw hoofd zitten', toen kon ik het uitleggen...of o

Wij willen elkaar beslist niets opleggen, maar is dan niet het gevolg dat ieder het zelf maar moet uitzoeken? *Vormen* helpen wel: dat wij altijd de viering in de kring eindigen zegt dat wij de kring van samen essentieel vinden voor geloven, dat geloven ten diepste niet iets is van in je eentje. Bij al onze huiver voor regels, onze terughoudendheid om elkaar aan te spreken willen we toch een '*samen*'. Hoe geven wij in onze tijd, in onze situatie van vrijgevochten, individualistische mensen dit '*samen*' vorm? Wat hebben we samen? Hoe vullen we samen de vrije ruimte die we in onze samenleving krijgen in? Waarin zijn we samen *anders*, zonder dat te forceren of ons te isoleren?

Hoe worden we samen sterk, en is dat niet alleen iets van 'ik', zoals we straks zullen zingen? Die vragen...